

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація. Стаття присвячена дослідженню сутності та змісту поняття комерційної діяльності. Досліджено співвідношення між поняттями комерційної діяльності та торгівлі. Проаналізовано підходи науковців до трактування поняття комерційної діяльності, уточнено його сутність та зміст з виокремленням специфічних характеристик.

Ключові слова: комерція; комерційна діяльність; торгівля; підприємництво; комерційне підприємництво; маркетинг; збут.

ESSENCE AND CONTENT OF THE CONCEPT OF COMMERCIAL ACTIVITY

Abstract. The article is devoted to the study of the essence and content of the concept of commercial activity. The relationship between the concepts of commercial activity and trade is studied. The approaches of scientists to the interpretation of the concept of commercial activity are analyzed, its essence and content are specified with the identification of specific characteristics.

Key words: commerce; commercial activity; trade; entrepreneurship; commercial entrepreneurship; marketing.

Постановка проблеми. Комерційна діяльність як домінуючий фактор реалізації комерційних відносин здійснює значимий вплив на стан і тенденції розвитку економічних процесів в країні та світі, стимулюючи діяльність суб'єктів господарювання та активізуючи товарно-грошовий обмін; забезпечуючи збалансованість ринку, виробничої та суміжних сфер зокрема; сприяючи поповненню бюджетів різних рівнів, стимулюючи розвиток та зміцнення національної фінансової системи країн в цілому тощо.

Об'єктивно комерційна діяльність є досить значимим поняттям за умов ринкової економіки, водночас, будучи складним та неоднозначним за своєю сутністю та змістом, потребує поглибленого вивчення та уточнення дискусійних моментів.

Дослідженням сутності та змісту поняття комерційної діяльності активно займаються такі науковці, як Апопій В. В., Балабанова Л. В., Багрова І. В., Власюк В. Є., Германчук А. М., Гетьман О. О., Гонський М. Д., Дахно І. І., Крисько Ж., Марченко І. С., Ортинська О. Л., Осипова Л. В., Саблук О., Синяєва І. М., Череп А. В. та ін.

Водночас, не зважаючи на значну увагу науковців до вивчення поняття комерційної діяльності, і досі досить неоднозначними є підходи до розуміння його сутності та змісту. Це водночас обмежує можливості для виявлення специфіки комерційної діяльності та її структури, що доцільно враховувати при розробці ефективної системи управління нею.

Метою статті є уточнення сутності та змісту поняття комерційної діяльності з виокремленням специфічних її характеристик.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розуміння сутності та змісту поняття комерційної діяльності в сучасній економічній науці залишається досить неоднозначним. Виникає обґрунтована необхідність визначитись із трактуванням поняття комерційної діяльності та особливостями її здійснення за сучасних умов господарювання.

Комерція як вид людської діяльності часто ототожнюється з торгівлею. Пояснюється таке розуміння сутності поняття його походженням від латинського «commercium», що безпосередньо перекладається як «торгівля». Відповідно поняття торгівлі може характеризуватись як самостійний напрямок економіки – будь-яка господарська діяльність, метою якої є отримання прибутку; або ж – як торгівельні процеси щодо купівлі-продажу товарів і послуг та отримання прибутку.

Зрозуміло, що усі товари є об'єктами купівлі-продажу на ринку, проте комерція не обмежується лише торгівельними операціями, все тісніше інтегруючись за сучасних умов з виробничою діяльністю, проникаючи в сфери надання послуг, обігу валют і цінних паперів, трансферу технологій та інтелектуальної власності, прийняття макрологістичних рішень тощо.

Варто зауважити, що в першочерговому тлумаченні поняття комерції дійсно характеризувало торгівельну діяльність як оптову та роздрібну торгівлю різними благами. Так, тлумачний словник (1861 р.) трактує поняття комерції як «торг, торгівельні обороти, купецькі помисли» [1].

З поглибленням процесів поділу праці, спеціалізації та кооперації комерція почала набувати ознак самостійного напрямку бізнес-відносин з різними формами та видами діяльності, охоплюючи значну частину оперативно-організаційної діяльності господарюючих суб'єктів.

Варто зауважити, що порівняно з торгівлею комерція є значно ширшим поняттям, характеризуючи розширену сферу діяльності підприємств, яка зорієнтована на організацію процесів купівлі-продажу товарів та послуг. Торгівля завжди ґрунтується на засадах комерції, проте не всі види комерційної діяльності зводяться лише до торгівельних операцій.

Узагальнивши, можна вказати, що комерція є професійним видом діяльності, основним завданням якої є отримання максимального прибутку в короткі терміни.

Поняття комерційної діяльності було сформульовано в 1958 році представниками Гарвардської школи бізнесу як гармонійне поєднання отримання прибутку підприємством і задоволення вимог споживачів, визначаючи основним завданням такої діяльності – отримання прибутку задля задоволення споживчих потреб [2]. Такий підхід відображає логічний взаємозв'язок процесів купівлі-продажу товарів і послуг, орієнтуючись на купівельний попит, задля отримання бажаного прибутку.

В Україні поняття комерційної діяльності почали активно використовувати паралельно із розвитком ринкових відносин, в яких активізуються усі комерційні бізнес-процеси, а також відносини щодо обміну різних благ.

Відповідно до Господарського кодексу України комерційна діяльність ототожнюється з підприємництвом і характеризується як самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [3]. Такий підхід до трактування, на нашу думку, тільки посилює неоднозначність в розуміння сутності та змісту поняття комерційної діяльності.

Так, Апопій В. В. характеризує комерційну діяльність як спосіб реалізації комерційних процесів із послідовного виконання операцій, що забезпечують організаційні, економічні, соціальні, правові аспекти товарно-грошового обміну [4].

Марченко І. С. трактує поняття комерційної діяльності як систему оперативно-організаційних заходів, спрямованих на організацію та управління процесами купівлі-продажу товарів з метою задоволення споживчого попиту та отримання прибутку [5]. Досить схожий підхід до трактування пропонують Л. В. Осипова та І. М. Синяєва, характеризуючи комерційну діяльність як сукупність процесів і операцій, спрямованих на здійснення купівлі-продажу товарів з метою задоволення купівельного попиту та отримання прибутку [6].

Дахно І. І. характеризує поняття «комерційна діяльність» як оперативно-організаційну діяльність по здійсненню операцій обміну товарно-матеріальних цінностей в цілях задоволення потреб населення і отримання прибутку [7].

Крисько Ж. трактує комерційну діяльність як «процес організації й управління комерційними процесами та операціями, пов'язаними з товарно-грошовим обміном» [8].

Череп А. В. та Ортинська О. Л. вказують, що «комерційна діяльність – ініціативна самостійна діяльність громадян та їхніх об'єднань, спрямована на отримання прибутку» [9]. Такий підхід до трактування досліджуваного поняття, на нашу думку, є досить широким, охоплюючи і інші види діяльності підприємства, які зорієнтовані на забезпечення їх прибутковості.

Група авторів на чолі з Багровою І. В. наголошують, що комерційна діяльність – це товарно-грошовий обмін, в процесі якого товари від постачальника переходять у власність торгового підприємства з орієнтацією на потреби ринкового попиту [10].

Досить нетиповим є підхід М. Д. Гонського, який вказує, що комерційною є діяльність, побудована на взаємозв'язках та взаємодовірі, у якій на основі уваги до потреб покупців розробляється товарна пропозиція і відбувається реалізація [11].

Як бачимо, переважна більшість науковців все-таки виокремлюють комерційну діяльність як окремих вид діяльності підприємств не залежно від їх галузевої приналежності.

Систематизувавши інформацію, можна констатувати, що частина науковців узагальнено характеризують комерційну діяльність як оперативно-організаційну діяльність (систему заходів, процесів) [4-6], інші акцентують увагу на тісному зв'язку з товарно-грошовим обміном [4; 8; 10].

Водночас практично усі науковців вказують на цільове спрямування заходів, процесів, операцій комерційної діяльності в напрямку досягнення ефективності показників товарно-грошового обміну, здебільшого зазначаючи саме отримання прибутку.

Така різноманітність підходів до трактування поняття комерційної діяльності тільки підтверджує багатогранність досліджуваного поняття, що не обмежується лише процесами купівлі-продажу та обміну, але й передбачає виконання певних етапів, які необхідні для задоволення з максимальною ефективністю суспільних потреб: аналізування ринку та виявлення відповідних потреб, визначення потенційних споживачів, вибір постачальників та налагодження з ними довгострокових зав'язків, організація торгового обслуговування тощо.

Враховуючи результати проведеного дослідження, вважаємо за доцільне охарактеризувати комерційну діяльність як сукупність процесів організації та управління комерційними відносинами, що забезпечують різні етапи товарно-грошового обміну з метою задоволення суспільного попиту, а також забезпечення показників ефективності відповідних процесів та господарювання в цілому.

Висновки. Комерційна діяльність реалізується через комерційні відносини, які за умов ринкової економіки є основоположними. Саме ці відносини стимулюють виробництво, надаючи потребам динамізму, активізуючи товарно-грошовий обмін, чим пояснюється складність та багатогранність сутності та змісту поняття комерційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Куклін О.В. Комерційна діяльність організацій: Курс лекцій: Навчальний посібник. Черкаси: Кур'єр, 2005. 324 с.
2. Ансофф И. Стратегичный менеджмент. Классическое издание. СПб.: Питер, 2009. 344 с.
3. Господарський кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
4. Комерційна діяльність : підруч. / за ред. проф. В. В. Апопія. К. : Знання, 2008. 558 с.
5. Марченко И. С. Системный подход к управлению коммерческой деятельностью организаций. *Вестник МГТУ*. 2010. № 1, т. 13. С. 27–30.
6. Осипова Л. В., Синяева И. М. Основы коммерческой деятельности. Москва: Юнити-Дана, 2000. 623с.
7. Дахно І. І. Міжнародна торгівля: навч. посіб. К.: МАУП, 2003. 296 с.
8. Крисько Ж. Сутність та види комерційної діяльності підприємства. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2013. Вип. 18. С. 75–83.
9. Череп А. В., Ортинська О. Л. Основні аспекти комерційної діяльності підприємств. *Продуктивні сили і регіональна економіка*. 2008. Ч. 1. С. 198–203.
10. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств. Підручник для вузів / І. В. Багорова, Н. І. Редіна, В. Є. Власюк, О. О. Гетьман О.О. К.: Центр навч. літ-ри, 2004. 580 с.
11. Гонський М.Д. Сутність і зміст комерційної діяльності торговельного підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.1. С.177–182.

Причена Ірина Валеріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця; prychera.iryana@gmail.com.

Горенко Роман Васильович – здобувач вищої освіти, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Причена Владислав Олегович – здобувач вищої освіти, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Przychera Iryna V. – Ph.D. (Econ.), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Enterprise and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Horenko Roman V. - student, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia.

Prychera Vlad O. - student, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia.